

ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ ΜΗΛΟΥ

CATACOMBS OF MELOS

Στα δυτικά της Κατακόμβης Β βρίσκεται η δεύτερη επισκέψιμη αίθουσα, της Κατακόμβης Α (I). Στη βόρεια πλευρά έχουν λαξευθεί αρκοσόλια κατά ζεύγη, που πιθανότατα αποτελούν οικογενειακούς τάφους. Στον διάδρομο Ι (II), που δεν είναι επισκέψιμος, σώζονται τα σπαράγματα δύο μεγαλογράμματων επιγραφών σε ορθογώνιο πλαίσιο («του Μήλωνος» και «του Θωμά»).

Στα ανατολικά της Κατακόμβης Β βρίσκονται ένας οικογενειακός νεκρικός θάλαμος (cubiculum, IX) και η Κατακόμβη Γ (VII και VIII), που σήμερα δεν είναι επισκέψιμα. Το cubiculum (IX) φέρει στις πλευρές του τρία αρκοσόλια και έναν κτιστό τάφο. Το νότιο τμήμα της Κατακόμβης Γ έχει καταρρεύσει και οι δύο διάδρομοι επικοινωνούν μεταξύ τους με τεχνητό διάδρομο. Σε δύο αρκοσόλια του διαδρόμου 2 (VIII) σώζεται τμήμα παράστασης με άνθη και δύο πουλιά, καθώς και το χριστόγραμμα και τα αρχικά γράμματα Ω και Α.

Η ανασκαφική έρευνα που διενεργήθηκε τα έτη 2007-2009 από την τότε 2η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων έφερε στο φως το νότιο τμήμα των αιθουσών της Κατακόμβης Α και Β σε μήκος περίπου 15 μ. (X και XI αντίστοιχα). Η οροφή τους είχε σχεδόν εξ ολοκλήρου καταπέσει, διατηρούνται όμως τα τοιχώματά τους με εννέα αρκοσόλια και τέσσερα loculi. Οι δύο αίθουσες ενώνονταν μεταξύ τους με εγκάρσιο διάδρομο, γεγονός που ανατρέπει τη θεωρία του Σωτηρίου ότι πρόκειται για τρεις ανεξάρτητες Κατακόμβες. Πάνω από το νότιο σωζόμενο τμήμα της Κατακόμβης Β αποκαλύφθηκε ένα νέο μικρό cubiculum (XIII). Εκτός από τα αρκοσόλια αποκαλύφθηκαν δύο κτιστοί τάφοι, μία μαρμάρινη σαρκοφάγος και 33 λακκοειδείς τάφοι. Οι περισσότεροι τάφοι που ανασκάφηκαν ήταν συλημένοι ή διαταραγμένοι. Καλύπτονταν με αδρά επεξεργασμένες ανισομεγέθεις πλάκες και αλληπάλληλα στρώματα ασβεστοκονιαμάτων. Οι λακκοειδείς τάφοι είναι είτε απλοί είτε με δεύτερο θάλαμο που στεγάζεται με τόξο στον τύπο των αρκοσολίων. Σήμερα κανένας από τους λακκοειδείς δεν είναι ορατός, διότι καλύφθηκαν για λόγους προστασίας.

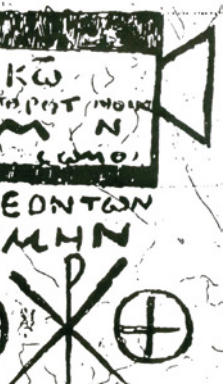
Ελάχιστοι τάφοι έδωσαν αξιόλογα κτερίσματα, όπως περιάπτα, ένα μετάλλινο δακτυλίδι, γυάλινα μυροδοχεία και γυάλινες χάντρες. Βρέθηκαν, επίσης, χάλκινα και σιδερένια καρφιά. Σε όλη την ανασκαφή βρέθηκαν λυχνάρια, ενώ ίχνη καύσης, όστρακα από αγγεία καθημερινής χρήσης (μαγειρικά σκεύη, οينوχόες, πινάκια), καθώς και οστά ζώων και ψαριών δηλώνουν την τέλεση νεκρόδειπνων και άλλων τελετουργιών στη μνήμη των νεκρών.

Στα δυτικά της αίθουσας της Κατακόμβης Α αποκαλύφθηκε αίθουσα («αίθουσα Bayet», XII) που φράχθηκε προσωρινά για λόγους προστασίας. Η αρχική είσοδος της αίθουσας βρίσκεται στα βορειοδυτικά. Στα τοιχώματά της ανοίγονται εννέα αρκοσόλια και δύο cubicula.

Στα νότια, όπου τα τοιχώματα των αιθουσών της Κατακόμβης Α και της «Bayet» συγκλίνουν, ήρθαν στο φως ένας ημικυκλικός τοίχος και ένας ακέραιος αρράβδωτος κίονας κατά χώραν. Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται ότι πρόκειται πιθανότατα για μία από τις αρχικές εισόδους των Κατακομβών.

Τα κινητά ευρήματα και τα κτερίσματα που ανευρέθηκαν μέχρι σήμερα τοποθετούν χρονολογικά τη χρήση του νεκροταφείου από τα μέσα του Ιου μέχρι τον 6ο αι. μ.Χ.

ments of a scene with flowers and two birds, the Christogram and the letters Ω and Α.

The excavations conducted during 2007-2009 by the 2nd Ephorate of Byzantine Antiquities revealed the southern part of the chambers of Catacomb A and B to a length of approximately 15 m. (X and XI respectively). The roof had almost completely collapsed; however, the walls are intact along with nine *arcosolia* and four *loculi*. The two halls are connected by a transverse corridor, which refutes Sotiriou's opinion that Catacombs were three independent galleries.

Over the remaining southern part of the Catacomb B a new small *cubiculum* has been revealed (XIII). Apart from the *arcosolia* two cist graves, a marble *sarcophagus* and thirty three pit graves were revealed. Most of the excavated graves have been plundered or disturbed. They were covered with heavily processed slabs of different sizes and successive layers of plaster. The pit graves were either simple or housed a second chamber in the type of *arcosolium*. Today none of the cist graves is visible because they have been covered for preservation purposes.

Few graves gave valuable gems, such as pendants, a metal ring, glass vessels and glass beads. Bronze and iron nails were also found. Throughout the entire excavation lamps also were found. Traces of fire, pottery sherds from cooking pots, jugs, plates and animal and fish bones were found declaring that *nekrodeipnon* and other burial rites were been taken place.

To the west of the hall of the Catacomb A, a new hall was revealed ("Hall Bayet", XII) but has been temporarily closed off for protection. The original entrance of the hall is located in the northwest. Nine *arcosolia* and two *cubicula* have been carved into its walls.

In the south, where the walls of the Catacomb A and "Hall Bayet" converge, a semicircular wall came to light and an unfluted column has been revealed *in situ*. These findings suggest that this is probably one of the primary entrances of the Catacombs.

The findings and grave offerings, that were revealed, date the use of the cemetery from the mid 1st c. until the 6th c. AD.

Οι Κατακόμβες είναι το υπόγειο νεκροταφείο των πρώτων χριστιανικών αιώνων στη Μήλο. Βρίσκονται στην πλαγιά λόφου, στα νοτιοδυτικά του οικισμού της Τρυπητής, στην ευρύτερη περιοχή της αρχαίας πόλης, τα ερείπια της οποίας, εκτείνονται μέχρι τον παραθαλάσσιο οικισμό Κλήμα. Στην περιοχή υπάρχουν και άλλα μικρότερα υπόγεια νεκροταφεία στον τύπο των Κατακομβών.

Οι Κατακόμβες ήταν γνωστές στους ντόπιους ως «Ελληνική Σπηλιά». Ήδη πριν τις επισκεφθεί ο Γερμανός αρχαιολόγος Ludwig Ross το 1844, είχαν υποστεί εκτεταμένες συλήσεις. Το 1878 τις επισκέφθηκε ο Γάλλος αρχαιολόγος Charles Bayet και το 1907 ο Γεώργιος Λαμπάκης, ενώ το 1928 ερευνήθηκαν και μελετήθηκαν συστηματικά από τον Γεώργιο Σωτηρίου.

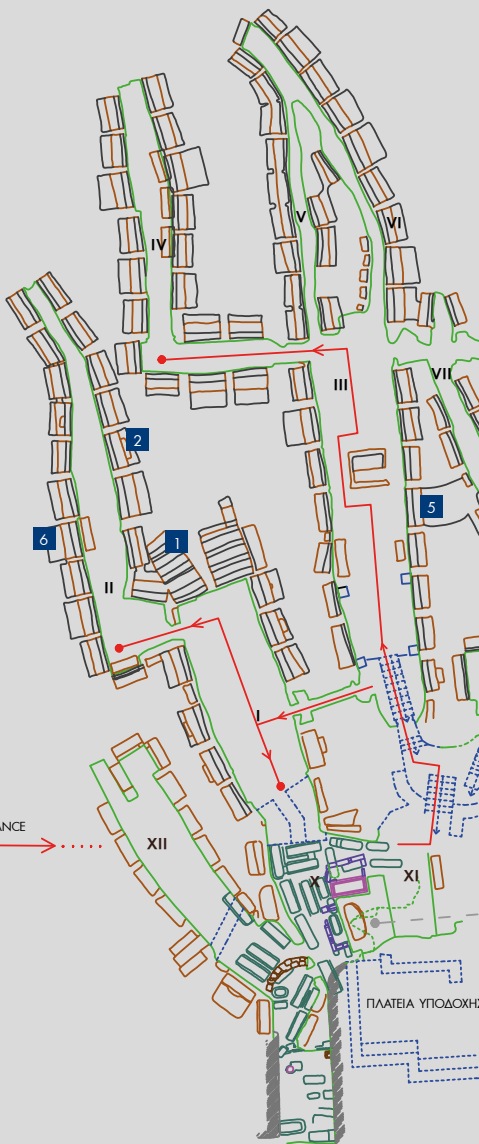
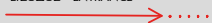
Πρόκειται για σύμπλεγμα ευρύχωρων αιθουσών και διαδρόμων (I-VIII) λαξευμένων στον μαλακό πορώδη ηφαιστειακό βράχο (τόφφο), που συνδέονται με τεκνητούς διαδρόμους. Το σύμπλεγμα συμπληρώνει ένας οικογενειακός νεκρικός θάλαμος (cubiculum, IX). Ο Γ. Σωτηρίου αρχικά είχε θεωρήσει ότι πρόκειται για τρεις ανεξάρτητες Κατακόμβες, την Α, Β και Γ, που αποτελούνται από αίθουσες και διαδρόμους. Το συνολικό μήκος των στοών είναι περίπου 200 μ., ενώ το πλάτος ποικίλλει από 1 έως 5 μ. και το ύψος από 1,6 έως 2,5 μ. Στα τοιχώματα έχουν λαξευθεί δύο τύποι τάφων, τα αρκοσόλια (τοξωτοί) και οι loculi (οριζόντιοι τάφοι), και στο δάπεδο έχουν λαξευθεί λακκοειδείς τάφοι.

Όλοι οι τάφοι καλύπτονταν με ανισομεγέθεις πλάκες. Μερικά αρκοσόλια σώζουν στη στεφάνη χρωματική διακόσμηση και φέρουν στο τύμπανο σπαράγματα επιγραφών ή κόγχη για την απόθεση κτερισμάτων και λυχναριών και σε μερικές περιπτώσεις για την ταφή βρεφών.

Η σημερινή είσοδος των Κατακομβών βρίσκεται στην αίθουσα της Κατακόμβης Β (III). Στη δεξιά πλευρά της αίθουσας σώζεται το μοναδικό ακέραιο δώροφο αρκοσόλιο και τα σπαράγματα της σημαντικής επιγραφής «των Πρεσβυτέρων», γραμμένης με κεφαλαία κόκκινα γράμματα σε ορθογώνιο γραπτό πλαίσιο (tabula ansata). Στο μέσον περίπου της αίθουσας έχει λαξευθεί μεμονωμένος υπέργειος τάφος σε σχήμα σαρκοφάγου, γνωστός ως «τάφος του μάρτυρα». Ο τάφος αυτός πιθανότατα χρησιμοποιήθηκε ως Αγία Τράπεζα, καθώς πάνω από τον τάφο υπήρχε κιβώριο, ίχνη των κιονοκράνων του οποίου εντόπισε ο Γ. Σωτηρίου το 1928.

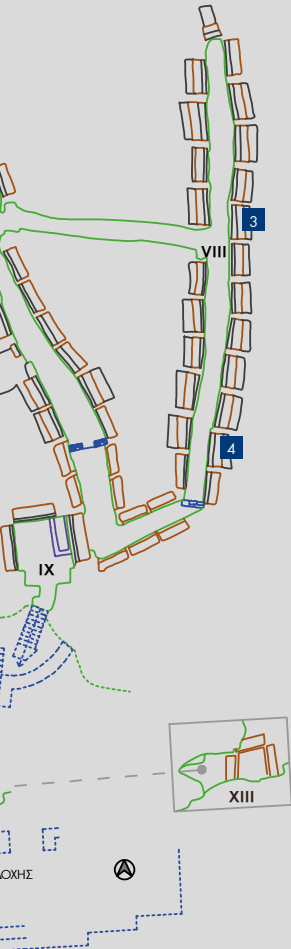
ΕΙΣΟΔΟΣ - ENTRANCE

ΠΛΑΤΕΙΑ ΥΠΟΔΟΧΗΣ

ΥΠΟΜΝΗΜΑ - MEMORANDUM

- Οριογραμμή τόφφου - Volcanic rock
- Επιδαπέδιοι τάφοι - Pit graves
- Αρκοσόλια - Arcosolia
- Κτιστοί τάφοι - Cist graves
- Μαρμάρινη σαρκοφαγός, κίονας
Marble sarcophagus, column
- Τοίχοι - Walls
- Επίχωση - Soil
- Νεότερες κατασκευές - Modern structures
- Διαδρομή επισκεπτών - Visitors' routes

Κατακόμβη Α

- I. Αίθουσα
- II. Διάδρομος 1

Κατακόμβη Β

- III. Αίθουσα
- IV. Διάδρομος 1
- V. Διάδρομος 2
- VI. Διάδρομος 3

Κατακόμβη Γ

- VII. Διάδρομος 1
- VIII. Διάδρομος 2
- IX. Cubiculum
- X. Συνέχεια αίθουσας Κατακόμβης Α
- XI. Συνέχεια αίθουσας Κατακόμβης Β
- XII. Αίθουσα "BAYET"
- XIII. Cubiculum

Catacomb A

- I. Hall
- II. Corridor 1

Catacomb B

- III. Hall
- IV. Corridor 1
- V. Corridor 2
- VI. Corridor 3

Catacomb C

- VII. Corridor 1
- VIII. Corridor 2
- IX. Cubiculum
- X. Southern part of Catacomb A
- XI. Southern part of Catacomb B
- XII. Hall "BAYET"
- XIII. Cubiculum

The Catacombs are the subterranean cemetery of the first Christian centuries in Melos, located on the hillside southwest of the village of Tripiti in the area of the ancient city's ruins of the seaside village of Klima. In the area, there are smaller underground cemeteries, in the form of Catacombs.

The Catacombs were known locally as "the Greek cave". The Catacombs had suffered looting long before German archaeologist Ludwig Ross visited the site in 1844. French archaeologist Ch. Bayet visited the Catacombs in 1878 and George Lampakis in 1907 until they were systematically researched and studied by Professor George Sotiriou in 1928. They are a complex of spacious halls and corridors (I-VIII) carved in soft porous volcanic rock (ash), and connected via artificial corridors. The cluster completes a family burial chamber (*cubiculum*, IX). Initially, G. Sotiriou had considered that there are three originally independent Catacombs, A, B and C consisting of rooms and corridors. The total length of the galleries is about 200 m, with its width varying between 1-5 m and its height from 1.6-2.5 m.

Two types of tombs have been carved into the walls, the *arcosolia* (arched) and the *loculi* (horizontal recesses). Pit graves have been carved into the ground.

Slabs of different sizes covered all tombs. Some *arcosolia* save painted decorations and fragments of inscriptions on the drum or conch for depositing offerings and lamps, and in some cases for the burial of infants.

The current entrance is located in the hall of Catacomb B (III). On the right side of the room, the unique two-storey *arcosolium* is preserved and fragments of the important inscription of "Elders", written in red capital letters on a rectangular framework (*tabula ansata*). In the middle of the hall an individual above-ground tomb-shaped *sarcophagus* has been carved, known as "Tomb of the Witness". The tomb was probably used as an altar with *ciborium*, as, above the grave, traces of capitals were found in 1928 by G. Sotiriou.

To the west of the Catacomb B lies a second room of Catacomb A (I). On the north side, *arcosolia* have been carved in pairs. There are probably family graves. In the corridor I (II) which is not accessible, there are fragments of two inscriptions in rectangular frame (inscriptions of "Melon" and "Thomas").

To the east of Catacomb B lies a family burial chamber (*cubiculum*, IX) and the Catacomb C (VII and VIII), not currently accessible. The *cubiculum* (IX) incorporates on its sides three *arcosolia* and a cist tomb. The southern part of the Catacomb C has collapsed and the two halls are connected by an artificial corridor. In two *arcosolia* of corridor 2 (VIII) there are frag-

ΚΑΤΑΚΟΜΒΕΣ ΜΗΛΟΥ CATACOMBS OF MELOS

i T: 22870 21625, 210 3218075

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ: ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ Π. ΔΕΛΛΑΠΟΡΤΑ,
ΑΣΗΜΙΝΑ ΚΑΡΔΑΣΗ

ΚΕΙΜΕΝΑ: ΜΑΡΙΝΑ ΒΟΓΚΛΗ

ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΗ: ΜΑΡΙΝΑ ΒΟΓΚΛΗ,
ΝΙΚΟΣ ΤΣΟΥΡΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΙΖΑΡΔΟΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ ΕΦΟΡΕΙΑΣ
ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΤΑΠ, ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΩΝ

GENERAL SUPERVISION: KATERINA P. DELLAPORTA,
ASIMINA KARDASI

TEXT: MARINA VOGKLI

DRAWING: MARINA VOGKLI, NIKOS TSOURIS,
ANTONIS LIZARDOS

PHOTOGRAPHS: PHOTOGRAPHIC ARCHIVE OF
THE EPHORATE OF ANTIQUITIES OF CYCLADES

GENERAL SUPERVISION: ARF, PUBLICATIONS
DEPARTMENT

ΜΝΗΜΕΙΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
MONUMENTS AND MUSEUMS OF GREECE
e-Ticketing system

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
HELLENIC REPUBLIC**

Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού
Ministry of Culture and Sports

Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων
Archaeological Resources Fund

www.tap.gr